

ORNITOLOGISKE UNDERSØKELSER

I GJESÅSSJØEN 1986

Rapport nr. 8

1987

Erling Maartmann

**NB: Dette er et skannet og OCR-behandlet dokument.
Teksten er derfor ikke korrekturlest og rettet.
Det er bildet av teksten som er korrekt, ikke den kopierbare
teksten.**

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	3
2. FELTARBEID - METODIKK	3
3. RESULTATER	6
a. Vårtrekket	6
b. Hekkesesongen	6
c. Høsttrekket	6
d. Kommentarer til artslista	8
4. DISKUSJON	14
a. Fuglelivet ved Gjesåssjøen i 1986 sammenlignet med 1975	14
b. Gjesåssjøens betydning som trekklokalitet	16
c. Gjesåssjøens betydning som hekkelokalitet	16
d. Hvilke registreringsmetoder er best egnet for Gjesåssjøen?	17
5. LITTERATUR	19

1. INNLEDNING

Gjesåssjøen var med blant de høyest prioriterte lokaliteter i utkast til verneplan for våtmarksområder i Hedmark fylke (Fylkesmannen i Hedmark 1978). Opprettelsen av naturreservatet ble imidlertid utsatt, men fuglelivet i sjøen og på arealet rundt i en avstand av 100 m har vært fredet fra 17. august 1978.

Fuglefaunaen ved sjøen ble undersøkt i 1975 av Skattum og Sonerud (1975). I tidsrommet 1976-85 foreligger bare spredte enkeltobservasjoner fra forskjellige personer.

Denne rapporten er et resultat av registreringer utført i 1986 etter oppdrag fra miljøvernavdelingen, Fylkesmannen i Hedmark. Det ble utført registreringer gjennom hele sesongen, fra isen gikk opp om våren til den la seg om høsten. Tilfeldige observasjoner fra 1976-85 er innarbeidet i rapporten.

2. FELTARBEID - METODIKK

Gjesåssjøen ble besøkt 4 dager i løpet av vårtrekket, 5 dager i hekkesesongen og 7 dager under høsttrekket, tilsammen 16 dager. Datoene for hvert besøk går fram av tabell 1. Registreringene ble konsentrert om artsgrupper med nær tilknytning til våtmark, først og fremst lommer, dykkere, gjess, svaner, ender, vadere og måkefugler. Undersøkelsesområdet omfattet vannflaten og strandsonen inn til åkerkant/skog. Våtmarksfugler på jordene nær sjøen ble også registrert.

Takseringsmetoder

I hovedsak ble tre forskjellige takseringsmetoder benyttet: Punkttaksering, taksering fra båt og taksering til fots. Tilsvarende metoder ble benyttet av Skattum og Sonerud i 1975.

1. Punkttaksering

Taksering ble foretatt fra faste punkter rundt sjøen hovedsaklig langs vegene. Alle synlige individer ble talt opp ved hjelp av teleskop. Dobbelttelling kunne til en viss grad unngås ved at en hadde oversikt over større deler av sjøen fra hvert punkt, og fordi forflytningen mellom punktene kunne skje raskt. Hele sjøens areal ble dekket på denne måten. Normalt tidsforbruk for en runde var 2-3 timer. Fig. 1 viser de mest benyttede utkikkspunkter.

2. Båttaksering

Denne ble gjennomført ved padling med kajakk rundt hele sjøen, vesentlig like utenfor vegetasjonsbeltene. Alle individer ble notert etter hvert som de ble oppdaget. Tidsforbruket var ca 3 timer.

3. Taksering til fots

Observatøren gikk rundt hele sjøen langs åkerkant/strandlinje. Alle individer ble registrert etter hvert som de ble oppdaget. Tidsforbruket var 6-7 timer.

Punkttakseringsmetoden ble mest benyttet. Denne metoden er særlig aktuell vår og høst. På grunn av mindre vegetasjon og ofte høyere vannstand er sjøen da som regel mer oversiktlig enn om sommeren. Punkttaksering rundt sjøen ble foretatt ved hvert besøk. I varierende grad ble det supplert med andre takseringsmetoder. Ved hvert besøk ble det benyttet kopier av økonomisk kartverk til innplotting av observasjoner. Skattum og Sonerud foretok reirleting i aktuelle hekkeområder, dvs. først og fremst øya på sørsida av sjøen. Dette ble ikke gjort i 1986. Ettersom fuglelivet i området er fredet, anså en det som en fordel å gå varsomt fram.

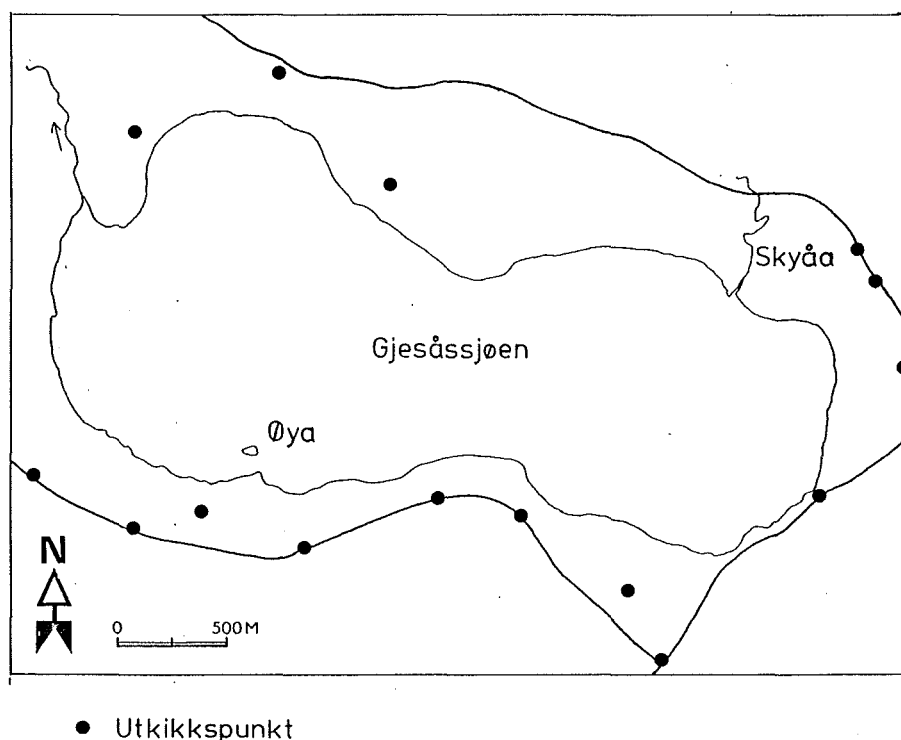

Fig. 1. Oversiktskart over Gjesåssjøen med de mest benyttede utkikkspunkter inntegnet.

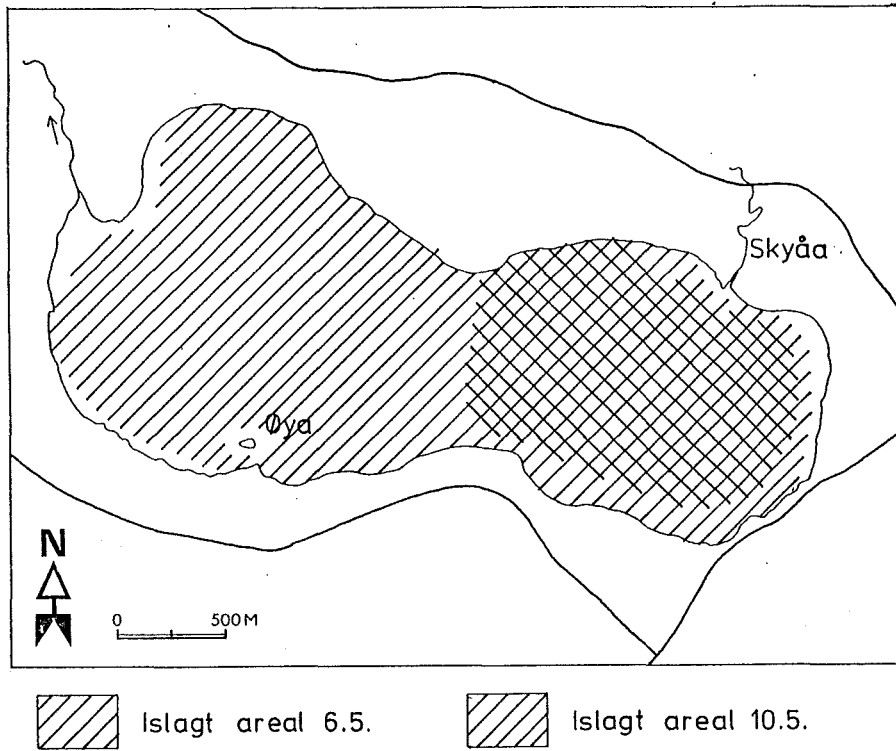

Fig. 2. Isforholdene ved Gjesåssjøen 6.5. og 10.5.

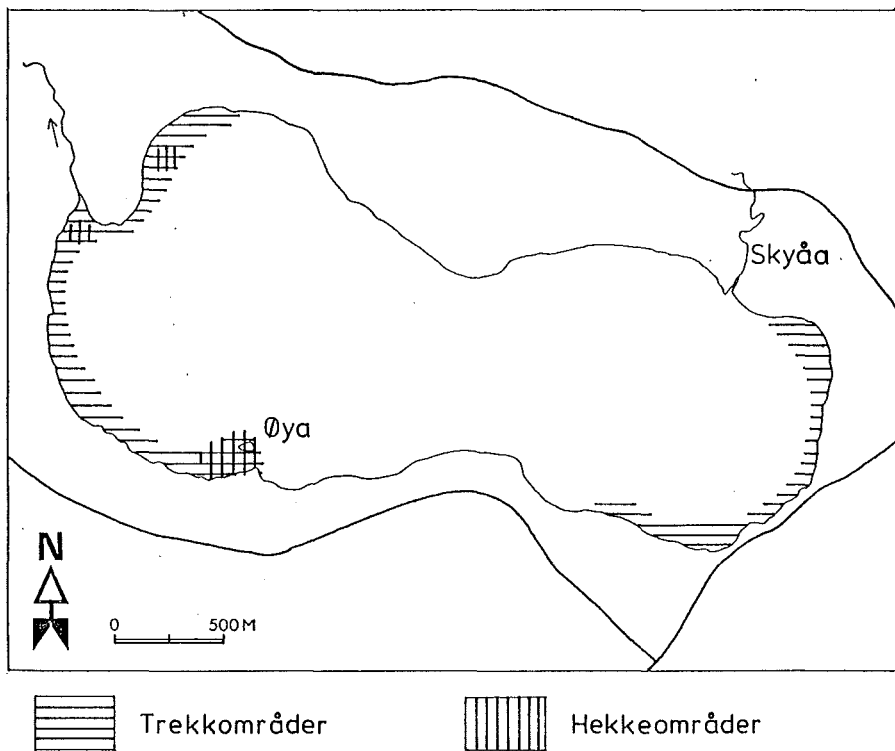

Fig. 3. Viktige trekk- og hekkeområder ved Gjesåssjøen.

3. RESULTATER

a) Vårtrekket

Vårtrekket var mest intenst ei uke framover fra det tidspunkt isen begynte å gå opp. Nesten hele Gjesåssjøen var islagt ved første takseringsrunde 6.5. Bare enkelte partier langs land var åpne (fig. 2). Hettemåke og ender dominerte. Småflokker av heilo, brushane og storspove kunne påtreffes i overgangen sjø/åker eller inne på jordene nær sjøen. Vestre halvdel av sjøen var isfri 10.5. Både ender (ca 120 ind.) og hettemåker (minst 400 ind.) hadde økt i antall. Nærmere 20 storlom lå spredt utover sjøen. Med unntak av brushane var vaderne dårlig representert. Vannstanden i Gjesåssjøen steg beraktelig under og etter isløsning, etter hvert gikk vannet noe innover jordene. All isen hadde forsvunnet 13.5., trekkaktiviteten var da på retur. Fig. 3 viser områder med størst konsentrasjon av fugler.

b) Hekkesesongen

Hettemåka var dominerende blant hekkende våtmarksfugl ved Gjesåssjøen. En koloni på 100 - 200 par er lokalisert til ei mindre øy på sørsiden av sjøen. Noen få par toppdykkere forekommer, minst ett ungekull ble registrert. Det ble påvist ungekull av både stokkand og krikkand, et knoppsvanepar gjorde flere mislykte hekkeforsøk. Inntil 13 syngende rørsangere ble registrert i vegetasjonsbeltene rundt sjøen, noen syngende sivsangere fantes også.

c) Høsttrekket

Fra midten av august og utover resten av høsten var stokkand dominerende art. Flokker på flere hundre individer var vanlig, maksimumsantallet kom opp i nærmere 700. Også laksand opptrådte forholdsvis tallrikt, 170 individer ble sett ved en anledning.

Tabell 1. Oversikt over antall observerte individer av de forskjellige arter på hver takseringsdag i 1986. For de fleste arter er det i avsnittet "kommentarer til artslista" gitt utfyllende opplysninger.

	6.5	10.5	13.5	20.5	11.6	12.6	23.6	8.7	29.7	19.8	5.9	18.9	26.9	21.10	29.10	7.11
Storlom	1	19	2	-	1	3	2	-	-	2	-	6	2	-	-	-
Toppdykker	4	3	5-7	4	4	3-5	1	3-6	1	1	2+	-	2	-	-	-
Gråhegre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Knoppsvane	2	2	-	2	2	2	-	2	2	2	2	2	-	-	-	-
Grågås	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanadagås	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brunnakke	2	21	16	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krikkand	58	47	10	1	-	-	-	5	-	-	2	-	2	-	-	-
Stokkand	12	8	7	16	10	20-35	10-30	16+	6+	136	265+	200+	381+	672+	521+	1
Knekkand	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjeand	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Taffeland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toppand	9	15	9	2	-	2	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-
Havelle	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svartand	-	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kvinand	9	17	18	4	-	2	-	-	2	3	2	2	2	8	5	5
Siland	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laksand	13	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	55	64	170	148	10
Fiskeørn	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sothøne	2	5	2	-	3	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Trane	-	-	-	-	46	40	10	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Tjeld	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sandlo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Heilo	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vipe	-	-	5	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Brushane	17	37	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enkeltbekkasin	-	-	-	-	-	-	-	-	7+	-	1	1	-	-	-	-
Småspove	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Storspove	10	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-
Sotsnipe	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rødstilk	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gluttsnipe	-	-	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skogsnipe	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grønnstilk	1	3	1	-	1	-	-	-	1-2	-	-	-	-	-	-	-
Strandsnipe	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Hettemåke	247	400+	250+	285+	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-
Fiskemåke	2	37	15	-	-	-	1	5	2	1	-	-	-	-	-	-
Sildemåke	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråmåke	-	7	8	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Makrellterne	-	-	-	-	-	2	3	3+	3	1	3	-	-	-	-	-
Svartterne	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sivsanger	-	-	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rørsanger	-	-	-	-	-	11	13	3	3	-	-	-	-	-	-	-

d) Kommentarer til artslista

- SMÅLOM Et ind. 12.6.83 (F.Rønning pers. medd.)
- STORLOM 19 ind. 9.5.77 (Maartmann 1977). Arten var i 1986 ikke lokalisert til spesielle deler av sjøen. 19 observerte ind. 10.5. lå forholdsvis jevnt fordelt utover hele den isfrie delen av sjøen.
- DVERGDYKKER Et ind. sett 3-4 dager fra a 10.5.76 av B. Ansethmoen (Bekken 1978).
- TOPPDYKKER Ni reir med egg funnet både i 1976 og 1977 av B. Ansethmoen (Bekken 1978). Et reir med egg funnet i hettemåkekoloni 12.6.83 (F.Rønning pers. medd.), 7-10 par, muligens ett par med unge 26.6.83 (T.Hagen pers. medd.), et par med to unger 11.7.84 (F.Rønning pers. medd.) Som det framgår av tab. 1 ble vanligvis ikke flere enn 3-4 ind. sett samtidig i 1986. Sannsynligvis fikk to par fram unger. Voksne fugler med en unge ble sett på to forskjellige steder i sjøen 8.7., det er likevel teoretisk mulig at disse var de samme. Ved senere anledninger viste det seg aldri mere enn en ungfugl (29.7., 5.9.). Øya er en gammel hekkeplass for arten, med ett unntak ble det her aldri registrert flere enn to ind. samtidig. Toppdykkerobservasjoner foreligger også fra vestre og nordvestre enden av sjøen, det er derimot få observasjoner fra østre halvdel av sjøen.
- HORNDYKKER Fire ind. sett i to døgn ca 10.5.76 og to ind. sett våren 1977 av B. Ansethmoen (Bekken 1978). Et ind. 9.5.77 (Maartmann 1977).
- GRÅHEGRE Et ind. på nordsida av sjøen 22.6.86 (J. Bekken pers. medd.).
- KNOPPSVANE To par holdt til ved sjøen i 1981 (A. Tøråsen pers. medd.). Et par med 5 små unger 22.6.82 (F.Rønning pers. medd.), reir med 4 egg 12.6.83 (F. Rønning pers. medd.). I 1986 hadde et par tilhold ved sjøen gjennom mesteparten av sesongen. Det ble gjort tre hekkforsøk, samtlige mislyktes.
1. Allerede 6.5. lå den ene svanen på reir ved utløpsoset. Reiret var borte 10.5., en må regne med at det enten var tatt av isen eller at det ble oversvømt.

2. Et nytt reir ble bygd opp igjen i nærheten av det gamle og 20.5. lå knoppsvanen igjen og ruget.
3. Den 8.7. kunne paret observeres i rørbeltet ca 500 m vest for øya. Den ene fuglen var igang med å bygge reir. Reiret var nesten ferdigbygd, men uten egg. Ved siden av reiret lå en død unge, flere unger, hverken døde eller levende, ble ikke sett. Dette siste reiret var forlatt 29.7., og paret opptrådte alene resten av sesongen.

GRÅGÅS	Et ind. ved iskanten i vestenden av sjøen 6.5. og et ind. beitende i åkerkanten i sørøstre del av sjøen 10.5.
KANADAGÅS	Et ind. i østenden av sjøen 6.5. og 13.5.
BRUNNAKKE	To ind. 9.5.77 (Maartmann 1977).
KRIKKAND	Påvist hekkende. Minst to unger i rørsbogen ca 500 m vest for øya 8.7.
STOKKAND	Et reirfunn 12.6.83 (F.Rønning pers.medd.). Hekket ved sjøen i 1986 idet to unger ble påtruffet i østenden 22.6. (J.Bekken pers.medd.) og engstelig hunn sett i samme område 23.6. Utover høsten opptrådte stokka flokkevis, ofte var alle ind. samlet i en flokk. 3-400 ind. i september 1985 (P.Lian pers. medd.).
KNEKKAND	Et par + 1 hann i sørøstre del av sjøen 13.5.
SKJEAND	Et par i østenden av sjøen 13.5.
TAFFELAND	En hann i østenden av sjøen 6.5.
TOPPAND	64 ind. sett 9.5.77 (Maartmann 1977). Samtlige toppandobservasjoner fra vårsesongen 86 ble gjort på strekningen Øya - utløpsoset.
HAVELLE	Et par ved iskanten midt i sjøen 10.5.
SVARTAND	Flokk på 6 ind. i nordvestre ende av sjøen 10.5. og et par i sørøstre del av sjøen 13.5.

- KVINAND En hunn ved utløpet av Skyåa 12.6. oppførte seg noe engstelig. Eventuelt ungekull lot seg ikke påvise.
- SILAND En hann både i vestenden og i østenden av sjøen 10.5.
- LAKSAND Opptil 170 ind. under høsttrekket. Opptrådte flokkevis i september og oktober, enten en stor flokk eller to flokker. Fuglene kunne observeres både inne ved land og ute på åpent vann.
- FISKEØRN Hekket tidligere årlig sør for sjøen, men sluttet med det omkring 1980 og er senere bare sett sporadisk (A. Tøråsen pers. medd.). Den ble påvist hekkende nord for sjøen i 1986 og hadde tilhold her også i 1985 (S.E. Bredvold pers. medd.). Ved i alt 16 besøk ved Gjesåssjøen i 1986 ble den kun observert to ganger. Det kan indikere at paret nord for sjøen for det meste bruker andre fiskeplasser.
- SOTHØNE Fem ind. 4.5. og 8 ind. 9.5.77 (Maartmann 1977). Nesten alle sothøneobservasjonene i 1986 ble gjort ved øya eller mellom øya og utløpsoset. Ved en anledning (10.5.) ble 3 ind. sett i bukta nordøst for utløpsoset. Noen indikasjoner på hekking ble ikke registrert.
- TRANE Alle observasjoner av traneflokker på forsommeren (tab. 1) ble gjort på åkrene rundt sjøen. Fuglene beitet på åkrer hvor hvor kornet ennå var forholdsvis kort.
- TJELD Et ind. 23.6. ble sett i flukt over sjøen.
- SANDLO Et ind. 19.8. ved båtplassen innenfor øya.
- HEILO 13 ind. 6.5. på jorde på nordsida av sjøen.
- VIPE Forekommer på jordene rundt sjøen.
- BRUSHANE De fleste observasjoner (tab 1) er gjort i åkerkanten like ved sjøen.
- ENKELTBEEKKASIN Arten ble påvist 3 ganger ettersommer/høst. Det er muligheter for at den kan ha blitt oversett, ettersom den oftest må skremmes opp.

- SMÅSPOVE Hørt på jordet ved sjøen 10.5.
- STORSPOVE Alle observasjoner (tab. 1) var enten på jorder ved sjøen eller i flukt over.
- SOTSNIPE Et ind. 9.05.81 i østenden av sjøen av J. Bekken m.fl. (LRSK-Hedmark 1986). Et ind. observert 12.6. ved øya holdt seg i lag med en rødstilk.
- RØDSTILK Et ind. sett 12.6. og 23.6. begge observasjoner omkring øya.
- GRØNNSTILK Observert spredt rundt hele sjøen.
- HETTEMAKE 100 - 150 par 26.6.83 (T.Hagen pers.medd.) En stor koloni har tilhold på øya. Antall hekkende par anslås til å ligge et sted mellom 100 og 200. I bukta nordøst for utløpsoset fantes antagelig en mindre koloni. I alt minst 65 ind. holdt seg i dette området 20.5., flere måker så ut til å ligge på reir. Ved senere besøk hadde fuglene forsvunnet fra denne lokaliteten. Ellers ble 3 hettemaker observert på reir mellom øya og utløpsoset 20.5.
- FISKEMAKE I alt 37 ind. oppholdt seg i østenden av sjøen 10.5. Noen få ind. holdt seg ved sjøen utover sommeren, men ingen tegn til hekking.
- MAKRELLTERNE To flygedyktige ungfugler i strandkanten i østenden av sjøen 29.7. ble matet av et voksent ind. Terner observert tidligere på sommeren viste imidlertid ingen tegn på hekking. Mest sannsynlig er kanskje at terneungene har vokst opp et annet sted enn ved Gjesåssjøen. (Ternene observert ved Gjesåssjøen i 1986 er ikke med sikkerhet bestemt til makrellterne).
- SVARTTERNE To ind. set 12.6.77 av K.E. Berntsen og S. Iversen (LRSK-Hedmark 1978). Et ind. 23.6. holdt seg hovedsaklig i flukt omkring øya.
- SIVSANGER To syngende ind. ble registrert første gang 12.6. Disse sang på samme sted også 23.6., denne dagen ble arten hørt også på nye steder. Fig. 4 viser nøyaktig plassering.
- MYRSANGER Et syngende ind. hørt 22.6.82 av R. Bjørnstad m.fl. (LRSK-Hedmark 1985).

RØRSANGER

Flere syngende hanner hørt 22.6.82 av R. Bjørnstad m.fl. (LRSK-Hedmark 1985), 5 syngende ind. 5.7.84 og reir med egg 11.7.84 (F.Rønning pers. medd.) Opptrådte forholdsvis tallrik i 1986. Det ble foretatt to fullstendige opptellinger av syngende hanner med følgende resultater: 11 ind. 12.6. og 13 ind. 23.6. (fig. 5). Samtlige rørsangere unntatt en sang i takrørvegetasjon. Denne ene satt i krattvegetasjon i østenden av sjøen. Flere rørsangere opprettholdt sangaktiviteten utover sommeren, således 3 ind. hørt 8.7. og 4 ind. så sent som 29.7. Sangaktiviteten syntes å være størst om morgenen og utover formiddagen, men den lot seg også høre til andre tider av døgnet.

SIVSPURV

Opptrådte sannsynligvis i mindre antall enn i 1975. (Minst 40 territoriale hanner). Det ble imidlertid ikke foretatt spesielle registreringer med hensyn til denne arten.

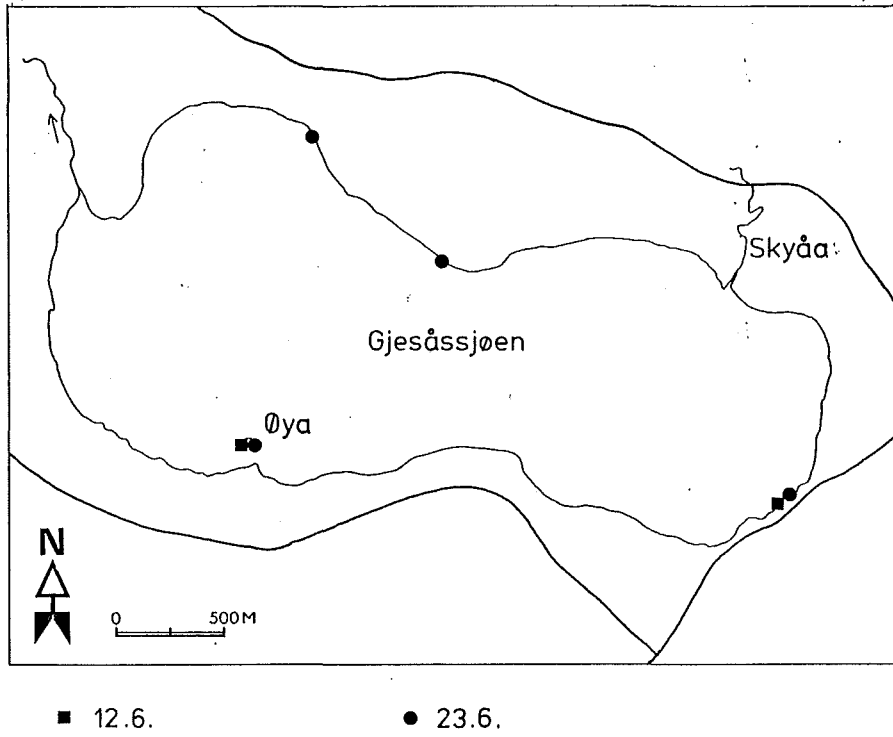

Fig. 4. Syngende sivsangere 12.6. og 23.6.1986

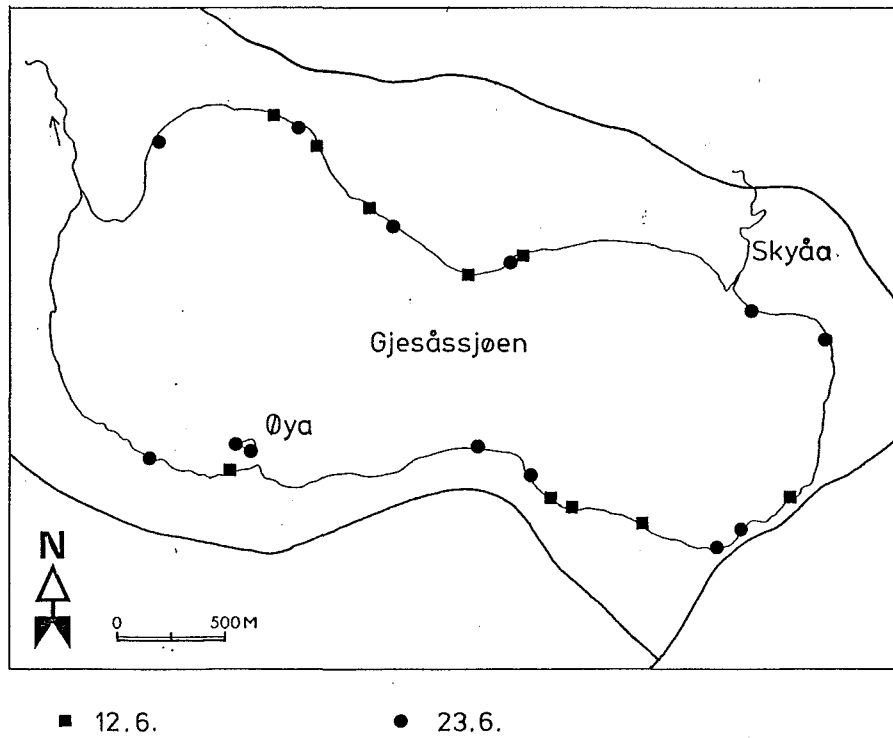

Fig. 5. Syngende rørsangere 12.6. og 23.6.1986.

4. DISKUSJON

a) Fuglelivet ved Gjesåssjøen i 1986 sammenlignet med 1975.

Det kan være naturlig å sammenligne resultatene fra 1986 med undersøkelsene til Skattum og Sonerud (SS) fra 1975. Riktignok hadde SS færre observasjonsdager samtidig som takseringsmetodene ikke er helt sammenfallende, dessuten kan både trekk- og hekkeaktivitet for de forskjellige arter variere en del fra år til år. Det skulle likevel være mulig å påpeke noen tendenser.

I det følgende er enkelte endringer som synes å ha skjedd kommentert art for art. Til slutt er også tatt med en oversikt (tab. 2) som viser samtlige våtmarksarter observert ved Gjesåssjøen, hvilke som ble sett av SS, og hvilke som ble påvist i 1986. Tabellen gir imidlertid ikke et helt rett bilde av hva som kan ha skjedd av forandringer.

Toppdykker Arten synes å ha gått tilbake i antall. SS oppgir minst 7 hekkende par i 1975. 9 reir ble funnet i 1976 og 1977, og så sent som i 1983 ble 7-10 par observert. Antallet i 1986 var langt lavere, maksimum 2 par syntes å hekke. Hvorvidt dette er en varig eller bare en forbigående nedgang er imidlertid for tidlig å si.

Krikkand SS oppgir tall i størrelsesorden flere hundre fra vårtrekket 1975, mens tilsvarende antall i 1986 bare er 50-60 ind. Det er imidlertid umulig å fastslå om dette bare er tilfeldige svingninger.

Stokkand SS oppgir 50-60 ind. som maksimumstall under høsttrekket, riktignok etter bare to observasjonsdager 6.9. og 5.10. Det er likevel sannsynlig at stokkandflokkene høsten 1986 var en del større enn i 1975. Det er nærliggende å tro at fuglelivsfredning med jaktforbud har hatt en gunstig virkning.

Laksand Også her synes å ha vært en økning under høsttrekket. Jaktforbudet kan også her ha slått positivt ut.

Fiskeørn Se artskommentaren.

Sothøne SS oppgir 5-10 hekkende par i 1975, arten ble ikke påvist hekkende i 1986 og maksimum 5 ind. ble sett samtidig. Sothøna kan holde seg mye skjult i vegetasjonen, men det er lite trolig at Gjesåssjøen inneholdt så mange par i 1986 som i 1975.

Brushane SS observerte bare 1-2 ind., flokker på opptil 37 ind. ble sett under vårtrekket i 1986. Fra andre trekklokaliteter er det imidlertid kjent at antallet kan variere en del fra år til år.

Sivsanger Muligens har denne etablert seg ved sjøen i det senere, ihvertfall er den ikke påvist før i 1986.

Rørsanger Det ser ut til at denne arten har økt i antall. 4 syngende hanner ble påvist i 1975, tilsvarende resultat i 1986 var 12-13 ind.

TABELL 2. VÅTMARKSFUGLER PÅVIST VED GJESÅSSJØEN TIL OG MED 1986. ARTER OBSERVERT I 1975 (SKATTUM OG SONERUD 1975) OG I 1986 ER AVMERKET I TABELLEN

	1985	1986		1985	1986
Smålom	X		Tjeld		X
Storlom	X	X	Sandlo		X
Dvergdykker			Heilo	X	X
Horndykker	X		Vipe	X	X
Toppdykker	X	X	Myrsnipe	X	
Gråhegre	X	X	Brushane	X	X
Knoppsvane	X	X	Kvartbekkasin	X	
Kortnebbgås	X		Enkeltbekkasin	X	X
Grågås		X	Småspove	X	X
Kanadagås		X	Storspove	X	X
Brunnakke	X	X	Sotsnipe	X	X
Krikkand	X	X	Rødstilk		X
Stokkand	X	X	Gluttsnipe	X	X
Stjertand	X		Skogsnipe	X	X
Knekkand	X	X	Grønnstilk	X	X
Skjeand	X	X	Strandsnipe	X	X
Taffeland	X	X	Hettemåke	X	X
Toppand	X	X	Fiskemåke	X	X
Havelle		X	Sildemåke		X
Svartand	X	X	Gråmåke	X	X
Kvinand	X	X	Makrellterne	X	X
Siland	X	X	Svartterne		X
Laksand	X	X	Sivsanger		X
Fiskeørn	X	X	Myrsanger		
Sivhøne	X		Rørsanger	X	X
Sothøne	X	X	Sivspurv	X	X
Trane	X	X			

b) Gjesåssjøens betydning som trekklokalitet

Under vårtrekket synes Gjesåssjøen å ha størst betydning for lommer og andefugler. Det er størst trekkintensitet en relativt kort periode fra isløsning. Sjøens viktigste funksjon om høsten ser ut til å være som oppholdssted for stokkand og laksand. Antall stokkender ligger f.eks. på nesten samme nivå som i Akersvika ved Hamar. Det ser ikke ut til at sjøen har noen større betydning som trekklokalitet for vadefugler, hverken vår eller høst. Fravær av næringsrike mudderbanker er kanskje viktigste årsak til dette. Det kan også være av betydning at Gjesåssjøen ikke ligger ved vadefuglenes antatte trekk-rute langs Glomma.

c) Gjesåssjøens betydning som hekkelokalitet

Området omkring Øya ser ut til å være det viktigste hekkestedet. Hettemåke er dominerende, men ihvertfall for noen år siden var denne lokaliteten svært viktig for toppdykker og tildels også for storhøne. Det ser ikke ut til at andre områder rundt sjøen har noen vesentlig betydning som hekkelokalitet for disse artene. Viktigste årsak til det er antagelig mangel på øyer. Vegetasjonsbeltene rundt sjøen er av et så stort omfang at Gjesåssjøen kanskje er den viktigste rørsangerlokaliteten over det indre av Østlandet. Antall hekkende par er imidlertid usikkert.

d) Hvilke registreringsmetoder er best egnet for Gjesåssjøen?

Fugleregistreringer ved Gjesåssjøen kan sikkert bli aktuelt også ved senere anledninger, enten i offentlig regi eller av ornitologiske foreninger, privatpersoner, etc. Det vil da kunne være nyttig å ha et noenlunde fast opplegg å holde seg til. I det følgende er det satt opp et forslag til registreringsopplegg for Gjesåssjøen. Det bygger dels på egne erfaringer og dels på en oversikt over takseringsmetoder for innsjøfugler utarbeidet av Haga (1982). Opplegget til Haga kan neppe overføres direkte. Det kreves antagelig lokale tilpasninger. Dessuten gjelder Hagas opplegg bare hekkende fugler.

Trekkinventering - vår

Tidspunkt: Slutten av april - begynnelsen av mai, 6-10 dager framover fra isen begynner å gå opp.

Antall takseringer: Så mange som mulig, ihvertfall annen hver dag.

Type takseringer: Punkttaksering fra faste punkter rundt sjøen.

Tid på døgnet: Mindre vesentlig

Trekkinventering - høst

Tidspunkt: Fra august og fram til isen legger seg.

Antall takseringer: Et kapasitetsspørsmål, helst minst hver 14. dag.

Type takseringer: Punkttaksering, det kan være nødvendig innemellom å supplere med taksering til fots over kortere strekninger.

Tid på døgnet: Muligens er morgenen mest gunstig.

Hekkeinventering

1. Tidspunkt: 10. mai - 1. juni

Ant. takseringer: 2

Arter: Hettemåke (1 taks. er tilstrekkelig), om mulig opptelling av ant. reir ved hjelp av teleskop.
Toppdykker/sothøne (2 taks.), opptelling av antall par i etableringsperioden

Type takseringer: Punkttaksering

Tid på døgnet: Antagelig mest gunstig om morgenen.

2. Tidspunkt: 10. - 25. juni

Ant. takseringer: 2

Arter: Sivsanger, rørsanger

Type takseringer: Båttaksering/taksering til fots.

Tid på døgnet: Vesentlig morgen/formiddag.

3. Tidspunkt: 25. juni - 20. juli

Ant. takseringer: 2

Arter: Toppdykker, sothøne, ender -
registrering av ungekull.

Type takseringer: Punkttaksering/båttaksering/
taksering til fots.

Tid på døgnet: Antagelig mest gunstig om morgenen.

Andre bemerkninger:

- Punkttaksering rundt sjøen foretas ved hvert besøk.
- Observasjoner plottes ned på kartkopier f.eks. i målestokk 1:10 000.
- Det er en fordel med lite vind, taksering i sterk vind bør unngås.
- Knoppsvane takseres fortløpende gjennom hele sesongen.
- Tidsrommene som er benyttet ovenfor bygger på erfaringer fra bare en enkelt sesong. Det kan derfor bli aktuelt å justere disse senere. Arlige naturlige svingninger må også tas med i betraktning.

5. LITTERATUR

- Bekken, J. 1978. Dykkere i Hedmark. Kornkråka 8: 19-24.
- Fylkesmannen i Hedmark. 1978. Utkast til verneplan for våtmarksområder i Hedmark fylke. 68 s.
- Haga, A. 1982. Takseringsmetoder for innsjøfugler. Vår fuglefauna 5: 176 - 188.
- LRSK-Hedmark 1978. Observasjoner behandlet av LRSK-Hedmark i april 1978. Kornkråka 8: 35.
- LRSK-Hedmark 1985. Observasjoner godkjent av LRSK-Hedmark. Kornkråka 15: 134-136.
- LRSK-Hedmark 1986. Observasjoner godkjent av LRSK-Hedmark. Kornkråka 16: 77-79.
- Maartmann, E. 1977. Fugleinventeringer i 1976-77 i forbindelse med verneplan for våtmarksområder i Hedmark. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 250 s.
- Skattum E. og G.A. Sonerud. 1975. Gjesåssjøen. Inventeringer i forbindelse med Miljøverndepartementets landsplan for verneverdige områder/forekomster (terrestrisk del). Rapport, 16 s.

Tidligere utkommet i denne serie:

1986

- Nr. 1 Qvenild, T., Linløykken, A., Nashoug, O. & Solvang H
Fiskeundersøkelsene i Glomma. Årsrapport 1985. 9 s.
- Nr. 2 Qvenild, T. & Linløykken, A. Fiskeforholdene i
Isteren. Årsrapport for 1985. 12 s.
- Nr. 3 Qvenild, T. Utnyttning av fisket i Eltsjøen i Trysil
- Nr. 4 Lien, O. Utslippskontroll ved kloakkrensaneanlegg.
Årsrapport for 1985.
- Nr. 5 Miljøvernavdelingen. Rapport fra virksomheten i
1985. Planlagte oppgaver for 1986.
- Nr. 6 Qvenild, T., Linløykken, A. Ekkoloddregistreringer i
Storsjøen i Rendalen, Osensjøen og Engeren,
sommeren og høsten 1985.

1987

- Nr. 7 Qvenild, T., Nashoug, N. Ørretfiske i Mjøsa.
- Nr. 8 Maartmann, E. Ornitologiske undersøkelser i Gjesås-
sjøen 1986.